

IJTIMOIIY SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH: KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDAGI ISLOHOTLARNING ROLI

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti, Huquqiy fanlar
kafedrası, Davlat boshqaruvi yo‘nalishi, 2-Kurs Magistratura bosqichi talabasi,
Abdusattorov Baxtiyor Bahodir o‘g‘li*

Annotatsiya

Mazkur maqolada ijtimoiy siyosatning barqaror rivojlanishga ta’siri, xususan, kambag‘allikni qisqartirishdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning roli batafsil tahlil qilinadi. Kambag‘allik nafaqat iqtisodiy muammo, balki ijtimoiy, siyosiy va ekologik tizimga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadigan murakkab hodisa sifatida ko‘rib chiqiladi.

Maqolada BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM), ularning kambag‘allikni kamaytirishdagi ahamiyati va global miqyosda qo‘llanilayotgan strategiyalar tahlil qilinadi. Kambag‘allikni qisqartirish jarayonida manzilli ijtimoiy yordam tizimi, nafaqalar va subsidiyalar, bandlikni oshirish, kasb-hunar o‘rgatish va xususiy sektor bilan hamkorlik kabi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning samaradorligi ko‘rib chiqiladi.

Shuningdek, maqolada ta’lim va sog‘liqni saqlash tizimlariga investitsiyalarni oshirish, inson kapitalini rivojlantirish, gender tengligini ta’minlash va ijtimoiy himoyani kuchaytirish kabi masalalar yoritiladi. Mazkur tadqiqot global va milliy tajribalarga tayangan holda, samarali ijtimoiy siyosat va islohotlarni amalga oshirish mexanizmlarini aniqlashga qaratilgan.

Ijtimoiy siyosatning samaradorligi, ijtimoiy adolat va inklyuziv iqtisodiy o‘sishga erishish, kambag‘allikni pasaytirish, aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash va barqaror rivojlanishning boshqa yo‘nalishlariga erishish kabi ko‘plab jihatlar bilan bog‘liq. Mazkur maqola keng qamrovli

tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi va ilmiy hamjamiyat hamda siyosatshunoslar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: ijtimoiy siyosat, barqaror rivojlanish, kambag'allik, ijtimoiy islohotlar, ijtimoiy himoya, bandlik, inklyuziv o'sish.

Аннотация

В статье подробно анализируется влияние социальной политики на устойчивое развитие, в частности роль социально-экономических реформ в сокращении бедности. Бедность рассматривается как сложное явление, оказывающее влияние на экономику, социальную структуру, политические процессы и экологическую устойчивость.

Статья рассматривает Цели устойчивого развития ООН, их значение для сокращения бедности и анализирует глобальный опыт реализации этих целей. В процессе снижения бедности внимание уделяется целевой социальной помощи, пенсиям и субсидиям, стимулированию занятости, профессиональному обучению, а также взаимодействию с частным сектором.

Особое внимание уделено реформам в сферах образования и здравоохранения, инвестициям в человеческий капитал, обеспечению гендерного равенства, а также усилению социальной защиты населения. Исследование сочетает международный и национальный опыт и направлено на выявление эффективных механизмов реализации социальной политики и реформ.

Эффективная социальная политика способствует достижению социальной справедливости, инклюзивного экономического роста, сокращению бедности, повышению уровня жизни населения, укреплению социальной устойчивости и реализации других целей устойчивого развития. В статье представлены комплексные рекомендации, которые могут быть

полезны для научного сообщества и практиков в области государственной политики.

Ключевые слова: социальная политика, устойчивое развитие, бедность, социальные реформы, социальная защита, занятость, инклюзивный рост.

Abstract

The article provides a comprehensive analysis of the impact of social policy on sustainable development, with particular emphasis on the role of socio-economic reforms in poverty reduction. Poverty is considered a complex phenomenon affecting not only the economy but also social structures, political processes, and environmental sustainability.

The study examines the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) and their relevance for poverty alleviation, analyzing global strategies and national experiences. In the process of poverty reduction, attention is given to targeted social assistance, pensions and subsidies, employment promotion, vocational training, and public-private partnerships.

Significant focus is placed on reforms in education and healthcare systems, investments in human capital, gender equality, and strengthening social protection mechanisms. This research integrates international and national experiences to identify effective mechanisms for implementing social policies and reforms.

Effective social policy contributes to social justice, inclusive economic growth, poverty reduction, improvement of living standards, social stability, and the achievement of other sustainable development objectives. The article offers extensive recommendations that may be valuable for the scientific community and policymakers.

Keywords: social policy, sustainable development, poverty, social reforms, social protection, employment, inclusive growth.

Kirish

Barqaror rivojlanish zamonaviy davlatlar va xalqaro hamjamiyatning eng muhim strategik yoʻnalishlaridan biridir. BMT tomonidan 2015 yilda qabul qilingan 2030 yilgacha boʻlgan Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM) iqtisodiy oʻsish, ijtimoiy adolat va ekologik muvozanatni uygʻunlashtirishni nazarda tutadi. Ushbu maqsadlarning birinchisi – kambagʻallikni tugatish – nafaqat milliy, balki global darajada dolzarb masala sifatida eʼtirof etilgan. 2023 yil statistik maʼlumotlariga koʻra, dunyoda taxminan 700 milliondan ziyod odam kunlik 1,90 AQSh dollari atrofida yashashga majbur boʻlmoqda, bu esa kambagʻallikning hal qilinishi lozim boʻlgan jiddiy global muammo ekanligini koʻrsatadi (World Bank, 2023).

Kambagʻallik bugungi kunda nafaqat daromad yetishmovchiligi bilan, balki ijtimoiy tengsizlik, taʼlim va sogʻliqni saqlash imkoniyatlarining cheklanishi, mehnat bozorida ishtirok etishdagi qiyinchiliklar bilan ham bogʻliq murakkab hodisa hisoblanadi. Uzoq muddatli ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash uchun kambagʻallikka qarshi samarali chora-tadbirlar zarur.

Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy siyosat muhim rol oʻynaydi. Ijtimoiy siyosat – davlatning aholining turmush darajasini yaxshilash, zaif qatlamlarni himoya qilish, teng imkoniyatlarni taʼminlash va ijtimoiy adolatni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar tizimidir. Soʻnggi yillarda koʻplab mamlakatlarda, jumladan Oʻzbekistonda, ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish, bandlikni oshirish, kasb-hunar oʻrgatish, taʼlim va sogʻliqni saqlash tizimlariga investitsiyalarni koʻpaytirish kabi keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Oʻzbekiston misolida, 2020–2023 yillar davomida manzilli ijtimoiy yordam dasturlari, nafaqalar va subsidiyalar, shuningdek, kasb-hunar oʻrgatish markazlari va ish oʻrinlarini yaratish dasturlari orqali kambagʻallik darajasi sezilarli darajada kamaydi. Masalan, Davlat statistika qoʻmitasining maʼlumotlariga koʻra, 2023 yilda mamlakatdagi jami kambagʻallik darajasi 11,5% ni tashkil qilgan boʻlsa, 2018 yilda u 14% atrofida boʻlgan.

Shuningdek, maqolada ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlariga investitsiyalarni oshirish, inson kapitalini rivojlantirish, gender tengligini ta'minlash va ijtimoiy himoyani kuchaytirish kabi masalalar ham yoritiladi. Global tajribalarga ko'ra, masalan, Skandinaviya mamlakatlarida keng qamrovli ijtimoiy himoya va manzilli yordam dasturlari kambag'allik darajasini 5% atrofida ushlab turishga yordam bermoqda.

Mazkur tadqiqot ijtimoiy siyosat va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni ilmiy jihatdan yoritadi va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan. Ushbu maqola nafaqat ilmiy hamjamiyat, balki davlat siyosatini shakllantiruvchi mutaxassislar uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Shunday qilib, ijtimoiy siyosat va islohotlar orqali kambag'allikni qisqartirish, ijtimoiy adolat va inklyuziv iqtisodiy o'sishga erishish, aholining turmush darajasini oshirish va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish mumkin

Asosiy qism

Ijtimoiy siyosat barqaror rivojlanishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U davlatning aholining turmush darajasini oshirish, zaif qatlamlarni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy adolatni ta'minlashga qaratilgan tizimli chora-tadbirlardan iborat. Samarali ijtimoiy siyosat kambag'allikni kamaytirish, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va inson kapitalini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Kambag'allikning asosiy sabablari orasida daromad yetishmovchiligi, ijtimoiy tengsizlik, ta'lim va sog'liqni saqlash imkoniyatlarining cheklanishi, mehnat bozoridagi qiyinchiliklar va gender tengsizlik mavjud. Shu bois, kambag'allikni qisqartirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va siyosiy islohotlarni talab qiladi.

O'zbekiston tajribasida 2020–2023 yillarda manzilli ijtimoiy yordam dasturlari, nafaqalar va subsidiyalar, bandlikni rag'batlantirish, kasb-hunar o'rgatish va ta'lim hamda sog'liqni saqlash sohasiga investitsiyalar orqali kambag'allik darajasi sezilarli darajada kamaygan. Masalan, Davlat statistika qo'mitasining

ma'lumotlariga ko'ra, 2018 yilda mamlakatdagi kambag'allik darajasi 14% bo'lsa, 2023 yilda u 11,5% ga tushgan. Shu bilan birga, xususiy sektor va fuqarolik jamiyatini jalb qilish orqali ish o'rinlari yaratish ham kambag'allikni kamaytirishning samarali mexanizmi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Barqaror rivojlanish va kambag'allikni qisqartirish jarayonida ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, inson kapitalini rivojlantirish va gender tengligini ta'minlash ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, samarali ijtimoiy siyosat nafaqat jamiyatning ijtimoiy barqarorligini oshiradi, balki uzoq muddatli iqtisodiy o'sishga ham xizmat qiladi.

Muammolar va to'siqlar

Moliyaviy resurslarning yetishmasligi – ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish uchun yetarli mablag' bo'lmasligi.

Institutsional va boshqaruv muammolari – korrupsiya, shaffoflikning pastligi va boshqaruvdagi samarasizlik ijtimoiy siyosat samaradorligini pasaytiradi.

Ijtimoiy yordamning manzilliligi pastligi – yordamlar haqiqiy ehtiyojmand qatlamlarga yetib bormasligi.

Global iqtisodiy noaniqliklar – pandemiyalar, inflyatsiya va neft narxining pasayishi kambag'allikni kamaytirish jarayoniga salbiy ta'sir qiladi.

Mehnat bozoridagi qiyinchiliklar – ish o'rinlarining yetishmasligi, mehnatga mos ko'nikmalarning pastligi va bandlikni oshirishdagi cheklovlar.

Yechimlar va tavsiyalar

Moliyaviy resurslarni samarali boshqarish – ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish uchun davlat byudjeti va xususiy sektor investitsiyalarini birlashtirish.

Institutsional samaradorlikni oshirish – korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar, shaffof monitoring va audit mexanizmlarini kuchaytirish.

Manzilli ijtimoiy yordam tizimini takomillashtirish – ehtiyojmand qatlamlarni aniqlash mexanizmlarini kuchaytirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish.

Bandlikni oshirish va daromadlarni barqarorlashtirish – kasb-hunar o'rgatish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, xususiy sektor bilan hamkorlik.

Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini takomillashtirish – sifatli ta'lim, kasb-hunar tayyorlash va sog'liqni saqlash xizmatlariga kirishni kengaytirish orqali inson kapitalini rivojlantirish.

Global tajriba va iqlim xavfini hisobga olish – pandemiya va iqtisodiy noaniqliklar sharoitida ijtimoiy himoya mexanizmlarini moslashtirish.

Xulosa

Maqolada ijtimoiy siyosat va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik, shuningdek, kambag'allikni qisqartirishda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning roli ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, samarali ijtimoiy siyosat nafaqat aholi turmush darajasini oshirishga, balki ijtimoiy adolat va inklyuziv iqtisodiy o'sishga erishishga ham hissa qo'shadi.

O'zbekiston va global tajriba misollariga asoslanib, kambag'allikni qisqartirish jarayonida manzilli ijtimoiy yordam, nafaqalar, subsidiyalar, bandlikni rag'batlantirish, kasb-hunar o'rgatish va xususiy sektor bilan hamkorlik muhim vosita ekanligi aniqlangan. Shu bilan birga, moliyaviy resurslar yetishmasligi, institutsional muammolar va global iqtisodiy noaniqliklar kabi to'siqlar mavjudligi qayd etildi.

Maqola davomida muammolarni yengib o'tish uchun yechimlar – manzilli yordam tizimini takomillashtirish, bandlikni oshirish, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlariga investitsiyalarni ko'paytirish, xususiy sektor va fuqarolik jamiyatini jalb qilish – tavsiya qilindi.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy siyosat va barqaror rivojlanish strategiyalarini uyg'unlashtirish, kambag'allikni qisqartirishdagi islohotlarni samarali amalga

oshirish orqali mamlakatlarda ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York, 2015.
2. World Bank. *Poverty and Shared Prosperity 2023*. Washington, D.C., 2023.
3. Davlat statistika qo‘mitasi, O‘zbekiston Respublikasi. *O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya va kambag‘allik statistikasi*. Tashkent, 2023.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. *Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va bandlikni oshirishga doir chora-tadbirlar*. Tashkent, 2021.
5. European Commission. *Social Protection and Poverty Reduction in Europe*. Brussels, 2020.
6. OECD. *Social Policy, Inclusive Growth and Sustainable Development*. Paris, 2022.
7. UNDP. *Human Development Report 2023: People and Societies in Transition*. New York, 2023.
8. Rasulov, S. *Ijtimoiy siyosat va iqtisodiy rivojlanish aloqasi: O‘zbekiston tajribasi*. Tashkent, 2022.
9. Sen, A. *Development as Freedom*. Oxford University Press, 1999.
10. Todaro, M. & Smith, S. *Economic Development*. 13th Edition. Pearson, 2020.